

ROCZ
NIK
L
B
K

28

MŁODZIEŻ GIMNAZJANA
MIASTA ŚREDNIEGO
WOBEC NOWEGO ŁADU

**ROCZNIK
LUBUSKI**

LUBUSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE

**ROCZNIK
LUBUSKI
TOM XXVIII, CZ. II**

**MŁODZIEŻ GIMNAZJALNA
MIASTA ŚREDNIEGO
WOBEC NOWEGO ŁADU**

Pod redakcją Bogdana Idzikowskiego
i Edyty Mianowskiej

Zielona Góra 2002

Copyright©by
Lubuskie Towarzystwo Naukowe
Zielona Góra 2002

RECENZENCI

Prof. dr hab Jan WŁODAREK
Prof. dr hab. Ryszard PARZĘCKI

REDAKTOR NACZELNY
Bogdan Idzikowski

KOLEGIUM REDAKCYJNE
Marian Eckert, Krystyna Ferenz,
Leszek Gołdyka, Edward Hajduk,
Zbigniew Izdebski, Tomasz Jaworski,
Barbara Kołodziejska, Jan Kurowicki,
Wojciech Sitek (Wrocław), Wojciech Strzyżewski,
Andrzej Toczewski, Zdzisław Wołk

Sekretarz: Ewa Narkiewicz-Niedbalec

C2 93

PROJEKT OKŁADKI
Witold Michorzewski

P-1277/n

REDAKTOR
Ewa Raczyńska-Patalasowa

SKŁAD KOMPUTEROWY
Beata Laucz

ISSN 0485-3083

WYDANIE PUBLIKACJI DOFINANSOWANE PRZEZ
KOMITET BADAŃ NAUKOWYCH W WARSZAWIE,
URZĄD MIEJSKI W ZIELONEJ GÓRZE ORAZ UNIWERSYTET ZIELONOGÓRSKI

Druk: Poligrafia Uniwersytetu Zielonogórskiego

6/05

SPIS TREŚCI

OD REDAKCJI	9
I. STUDIA I ROZPRAWY – Z TEORETYCZNYCH WARSZTATÓW NAUKOWYCH	
EDYTA MIANOWSKA (Zielona Góra) Społeczne uczestnictwo młodzieży	15
EDWARD HAJDUK (Zielona Góra) Instytucjonalny układ Zielonej Góry generujący i kontrolujący proces socjalizacji	41
ZDZISŁAW WOLK (Zielona Góra) Możliwości wspierania działalności gimnazjum przez społeczność lokalną średniego miasta	49
II. ARTYKUŁY I KOMUNIKATY Z BADAŃ	
EDYTA MIANOWSKA (Zielona Góra) Integracja europejska w opiniach młodzieży gimnazjalnej i jej rodziców	63
BOGDAN IDZIKOWSKI (Zielona Góra) Wizja własnej przyszłości zielonogórskich gimnazjalistów	79
EWA NARKIEWICZ-NIEDBALEC (Zielona Góra) Stosunek gimnazjalistów do obowiązków szkolnych a dominujące formy ich aktywności w czasie wolnym	95
ARLETA KONIECZNA (Zielona Góra) Aktywność pozaszkolna uczniów zielonogórskich gimnazjów w opinii rodziców	105
ELŻBIETA KOŁODZIEJSKA (Zielona Góra) Uczniowie gimnazjum o demokracji w szkole	117
ELŻBIETA PAPIÓR (Zielona Góra) Grupa rówieśnicza w życiu uczniów	127
EMILIA PAPRZYCKA (Zielona Góra) Kulturowy wzór urody. Młodzież gimnazjalna wobec współczesnej estetyki ciała	139

III. OPINIE I DEBIUTY NAUKOWE

- EDWARD HAJDUK, FABIAN HAJDUK (Zielona Góra)
Widowisko w tworzeniu tożsamości młodzieży 157
- AGNIESZKA WITKOWSKA (Sulechów)
Gubin – miasto po swojej wielkiej szansie czy jeszcze przed? 165

IV. RECENZJE

- Edward Hajduk, Kulturowe wyznaczniki biegu życia, Warszawa 2001
(Leszek Zamaria) 177
- Transgraniczność w perspektywie socjologicznej. Kontynuacje
i wyzwania, red. Jerzy Leszkowicz-Baczyński, Zielona Góra 2001
(Artur Kinal) 180
- Korupcja w życiu społecznym, red. Jacek Kurczewski,
Beata Łaciak, Warszawa 2000 (Mariusz Kwiatkowski) 184
- Konflikty społeczne w Polsce w okresie zmian systemowych,
red. Marian Malikowski, Zygmunt Seręga, Rzeszów 2000
(Izabela Kaźmierczak) 187
- Wybrane problemy życia społecznego na pograniczach,
red. Zbigniew Kurcz, Wrocław 2002 (Artur Kinal) 193
- Stara i Nowa Europa. Własność – rynek – osobowość
(Old and New Europe. Property – Market – Personality),
red. Zbigniew Galor, Barbara Goryńska-Bittner, Poznań 2000
(Iwona Kaczmarek-Murzyniec) 196
- Zielona Góra. Socjologiczne studium miasta i jego mieszkańców,
red. Irena Machaj, Żyvia Leszkowicz-Baczyńska, Mirosław
Zduński, Kraków 2001 (Artur Kinal) 199

GYMNASIALJUGEND EINER MITTELGROSSEN STADT ANGESICHTS NEUER ORDNUNG

INHALTSVERZEICHNIS

VON DER REDAKTION	9
I. STUDIEN UND ABHANDLUNGEN – AUS THEORETISCHEN WISSENSCHAFTLICHEN WERKSTÄTTEN	
EDYTA MIANOWSKA (Zielona Góra) Beteiligung der Jugendlichen am gesellschaftlichen Leben	15
EDWARD HAJDUK (Zielona Góra) Zu einem den Sozialisierungsprozess generierenden und kontrollierenden, institutionellen System von Zielona Góra	41
ZDZISŁAW WOŁK (Zielona Góra) Unterstützungsmöglichkeiten der Tätigkeit eines Gymnasiums durch lokale Gemeinschaft einer mittelgrossen Stadt	49
II. BEITRÄGE UND FORSCHUNGSBERICHTE	
EDYTA MIANOWSKA (Zielona Góra) Europäische Integration aus der Sicht der Gymnasialjugend und ihrer Eltern	63
BOGDAN IDZIKOWSKI (Zielona Góra) Zur Vision eigener Zukunft der Gymnasiasten von Zielona Góra	79
EWA NARKIEWICZ-NIEDBALEC (Zielona Góra) Verhältnis der Gymnasiasten zu den Schulpflichten und dominierende Formen ihrer Freizeitaktivität	95
ARLETA KONIECZNA Ausserschulische Aktivität der Gymnasialschüler in Zielona Góra in der Beurteilung ihrer Eltern	105
ELŻBIETA KOŁODZIEJSKA (Zielona Góra) Gymnasialschüler über Demokratie in der Schule	117
ELŻBIETA PAPIÓR (Zielona Góra) Zur Rolle einer Altersgenossengruppe im Leben der Schüler	127

EMILIA PAPRZYCKA (Zielona Góra)	
Kulturelles Schönheitsmuster. Gymnasialjugendliche über gegewärtige Körperästhetik	139

III. WISSENSCHAFTLICHE MEINUNGEN UND DEBÜTS

EDWARD HAJDUK, FABIAN HAJDUK (Zielona Góra)	
Zur Einwirkung einer Schau auf die Jugendidentitätsbildung	157

AGNIESZKA WITKOWSKA (Sulechów)	
Gubin – eine Stadt vor oder nach ihrer grossen Chance?	165

IV. REZENSIONEN

E. Hajduk, Kulturdeterminanten des Lebensverlaufs. Warszawa 2001 (Leszek Zamaria)	177
--	-----

Grenzüberschreitung in der soziologischen Perspektive. Kontinuation und Herausforderungen, Red. Jerzy Leszkowicz-Baczyński, Zielona Góra 2001 (Artur Kinal)	180
---	-----

Korruption im Gesellschaftsleben, Red. Jacek Kurczewski, Beata Łaciak, Warszawa 2000 (Mariusz Kwiatkowski)	184
---	-----

Soziale Konflikte in Polen in der Zeit des Systemwandels, Red. Marian Malikowski, Zygmunt Serega, Rzeszów 2000 (Izabela Kaźmierczak) .	187
---	-----

Ausgewählte Fragen des gesellschaftlichen Lebens in den Grenzgebieten, Red. Zbigniew Kurcz, Wrocław 2002 (Artur Kinal)	193
---	-----

Altes und Neues Europa. Eigentum – Markt - Persönlichkeit (Old and New Europe. Property - Market - Personality), Red. Zbigniew Galor, Barbara Goryńska-Bittner, Poznań 2000 (Iwona Kaczmarek-Murzyniec)	196
--	-----

Zielona Góra (Grünberg i Schl.) Soziologische Studie der Stadt und ihrer Bewohner, Red. Irena Machaj, Żywiec Leszkowicz-Baczyńska, Mirosław Zdulski, Kraków 2001 (Artur Kinal)	199
--	-----

OD REDAKCJI

Kolejny numer „Rocznika Lubuskiego” jest tomem poświęconym homogenicznej kategorii demograficznej – młodzieży gimnazjalnej i stanowi zbiór artykułów, które są omówieniem badań empirycznych. Większość autorów zamieszczonych tekstów tworzy zespół badawczy, który od wielu lat prowadzi badania procesu socjalizacji młodzieży szkolnej. Od 1992 roku pracownicy naukowcy Instytutu Pedagogiki Społecznej dawnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze, a od roku 2001 Uniwersytetu Zielonogórskiego, realizują polsko-niemiecki projekt badawczy na pograniczu obu państw. Polscy badacze prowadzili pod kierunkiem prof. dra hab. Edwarda Hajduka badania młodzieży ślubickiej, niemieccy pod kierunkiem prof. dra hab. Hansa Merksena z Freie Universität w Berlinie – badali młodzież z Frankfurtu i Berlina. Badania miały charakter panelowy i składały się z czterech pomiarów prowadzonych w kolejnych latach. Zakończyły się w 1995 roku. Ich wyniki były publikowane w licznych pracach naukowych oraz referowane w trakcie konferencji i sympozjów.

Po sześcioletniej przerwie oba zespoły rozpoczęły drugą edycję badań panelowych. Ich specyfikę stanowiła zmiana lokalizacji terytorialnej badań i poszerzenie próby badawczej o rodziców oraz nauczycieli badanych uczniów. W odniesieniu do badań realizowanych przez zespół polski, novum stanowiła ich lokalizacja w średnim mieście i w jednym typie szkoły — gimnazjum.

Pierwszy etap tych badań polski zespół przeprowadził w 2001 roku w czterech zielonogórskich gimnazjach nr 1, 2, 6 i 8. Ogółem przebadano 538 uczniów i ich rodziców oraz zebrano opinie wychowawców o badanych uczniach. Jak sygnalizowano wcześniej, druga edycja badań polsko-niemieckich ma również charakter panelowy, dlatego zespół dokona ponownego przebadania tych samych uczniów w 2003 roku, kiedy to polscy respondenci będą kończyli gimnazjum. Pomysłodawcy badań oczekują znaczącego efektu poznawczego po dokonaniu analizy porównawczej z obu pomiarów. Da to wiedzę o wpływie szkoły (gimnazjum) oraz naturalnego środowiska wychowawczego (rodziny i rówieśników) na zmianę poglądów badanej młodzieży.

Zamieszczone w tym tomie opracowania są więc z konieczności pierwszym, szkicowym naświetleniem stanu świadomości społecznej pierwszoklasistów czterech zielonogórskich gimnazjów. Są swoistą diagnozą stanu tej świadomości w roku 2001, a równocześnie diagnozą fazy w procesie dojrzewania zielonogórskich nastolatków. Dlatego w części artykułów autorzy

operują danymi brzegowymi, zdają sprawozdanie z przeprowadzonych badań, powstrzymując się przed pogłębionymi analizami. Raczej nie poszukują różnicowań wewnątrzkategoriowych, a częściej odnoszą swoje analizy do wartości zagregowanych. Taki sposób prezentacji wyników może budzić niedosyt wśród tych czytelników, którzy oczekują pogłębionych, bardziej wnikliwych analiz. Jednak zarówno autorzy zamieszczonych tekstów, jak i redaktorzy temu mają nadzieję, że po zakończeniu badań, uzyskany materiał z analizy panelowej zrekompensuje obecne niedostatki.

W roku 2002 pierwszy rocznik absolwentów gimnazjów opuścił ich mury. Dokonana została zewnętrzna ocena wiedzy i sprawności intelektualnych gimnazjalistów. To ważny moment w życiu tej kategorii demograficznej, ale także w funkcjonowaniu zreformowanej szkoły. Redaktorzy temu uznali, że czasowa zbieżność tych faktów skłania do zaprezentowania wyników z pierwszego ich etapu, chociaż mają świadomość mankamentów tego opracowania.

W przedkładanym tomie w części dotyczącej badań empirycznych analizie poddano głównie wypowiedzi badanych uczniów. Tylko jeden artykuł (E. Mianowska, *Integracja europejska w opiniach młodzieży gimnazjalnej i jej rodziców*) omawia także poglądy rodziców. W zamieszczonych opracowaniach autorzy szukają odpowiedzi na pytania dotyczące różnorodnej problematyki. W przywoływanym artykule autorka rozpoznaje opinie uczniów i rodziców o szansach i zagrożeniach, które stwarza włączenie Polski do struktur Unii Europejskiej. Wizja własnej przyszłości gimnazjalistów interesuje B. Idzikowskiego, który dokonuje analizy typologicznej orientacji życiowych badanych uczniów. E. Narkiewicz-Niedbalec przybliży czytelnikowi nastawienie uczniów do obowiązków szkolnych oraz dominujące formy ich aktywności wolno-czasowej. Z kolei A. Konieczna wpisuje pozaszkolną aktywność uczniów gimnazjum w działalność różnych instytucji lokalnych w Zielonej Górze. Analizy dotyczącej pozycji ucznia w szkole dokonuje E. Kołodziejska, która przedmiotem badań uczyniła postrzeganie demokracji szkolnej przez gimnazjalistów. Nieco inną perspektywę analizy przyjmuje E. Papiór. Rozpoznaje pozycję badanych uczniów w grupie rówieśniczej oraz jej wpływ na życie codzienne gimnazjalistów. Ważnym problemem poruszonym w artykule było nastawienie do norm badanych uczniów. Część empiryczną zamyka artykuł E. Paprzyckiej, która omawia fragment badań dotyczący postrzegania cielesności przez młodzież gimnazjalną. Autorka podejmuje próbę rekonstrukcji kulturowego wzoru urody badanych i konfrontuje go z lansowanymi współcześnie, obowiązującymi w pewnych grupach społecznych estetycznymi kanonami ciała.

W tym tomie zamieszczono także trzy rozprawki teoretyczne wprowadzające w problematykę badawczą omawianą w części empirycznej. E. Mianowska osadza swoje rozważania nad przesłankami społecznego uczestnictwa młodzieży w pięciu obecnych w literaturze naukowej koncepcjach teoretycznych. Jedną z nich (autorstwa H. Merkensa i D. Bergs-Winkels) stanowi teoretyczną podstawę przyjętych analiz materiału empirycznego w artykule tej

autorki pt. *Integracja europejska w opiniach młodzieży gimnazjalnej i jej rodziców*. W dwóch kolejnych rozprawkach autorzy dokonują omówienia i typologizacji tych instytucjonalnych układów Zielonej Góry, które generują i kontrolują proces socjalizacji (E. Hajduk) oraz wspierają w tym dziele instytucję gimnazjum (Z. Wołk).

W części zatytułowanej „Opinie i debiuty naukowe” zamieszczono teksty, które nie korespondują wprost z homogeniczną problematyką części stanowiącej omówienie badań. Wydaje się jednak, że zaprezentowanie szans i zagrożeń stojących przed miastem przygranicznym, jakim jest Gubin, może dać perspektywę podobnego oglądu miasta średniego. Współcześnie coraz wyraźniej widać, że lista miast, które utraciły szansę na dynamiczny rozwój, jest długa, a przejście od rozwoju do stagnacji może nastąpić bardzo szybko (pisze o tym na przykładzie Gubina A. Witkowska). Analizy czynione przez autorów artykułów zamieszczonych w dwóch pierwszych częściach tomu mają wyraźny kontekst terytorialny – osadzone są w mieście średniej wielkości.

Współcześni badacze podkreślają znaczenie mediów komunikacji masowej (głównie telewizji i Internetu) oraz wielkich imprez masowych (widerowisk sportowych, festiwali, zlotów – np. Woodstock) w socjalizacji młodego pokolenia. Na owe zbiorowe zachowania, których wyrazem jest widowisko, zwracają uwagę E. Hajduk i F. Hajduk w tekście o znaczeniu widowiska w tworzeniu tożsamości młodego pokolenia, który to tekst sami autorzy nazywają szkicem problemów.

Realizacja badań, których wstępne wyniki prezentujemy w tym tomie, była możliwa dzięki życzliwej współpracy dyrekcji zielonogórskich gimnazjów i nauczycieli — wychowawców klas, w których przeprowadzono badania. Dzięki ich merytorycznemu i organizacyjnemu wsparciu badania przebiegały bardzo sprawnie. Realizatorzy dziękują za udzieloną pomoc, otwartość i gotowość współpracy dyrektorom gimnazjów: Panu mgr. Romanowi Łuczkiwiczowi, Pani mgr Elżbiecie Karpińskiej (Gimnazjum nr 1); Pani mgr Marii Musioł i Panu mgr. Jerzemu Gawłowi (Gimnazjum nr 2); Panu mgr. Jerzemu Daleckiemu i Pani mgr Renacie Kołkowskiej (Gimnazjum nr 6); Panu mgr. Tomaszowi Maciejewskiemu i Pani mgr Bogumile Stankiewicz (Gimnazjum nr 8).

Bogdan Idzikowski
Edyta Mianowska